

Jarkko Kari

**RAJATIEDON TARPEET JA HANKINTA -
TUTKIMUSSUUNNITELMA**

Tutkimusseminaariesitelmä
Informaatiotutkimus
Vakkarin ryhmä
19.4. 1995
Opponentti:

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
	1.1. Tutkimusongelma	1
	1.2. Tutkimuksen tavoitteet	1
	1.3. Hypoteesit	2
2.	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
3.	VIITEKEHYKSEN OPERATIONAALISTAMINEN	4
	3.1. Arkielämän tiedonhankinnan malli	4
	3.1.1. Elämäntapaan ja elämänhallintaan vaikuttavat tekijät	6
	3.1.2. Elämäntapa	6
	3.1.3. Elämänhallinta	7
	3.2. Sense-making -teoria	8
	3.2.1. Tilanne	10
	3.2.2. Kuilu	12
	3.2.3. Käyttö	13
4.	TUTKIMUSMENETELMÄT	15
	4.1. Kohdejoukko	15
	4.2. Kysely	16
	4.3. Haastattelu	18
5.	TUTKIMUKSEN TYÖOHJELMA	20
	5.1. Aikataulu	20
	5.2. Budjetointi	20

LÄHTEET

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusongelma

Tutkielma tarkastelee rajatietoon kohdistuvaa ei-ammattillista tiedonhankintakäyttäytymistä: millaiset ihmiset ovat kiinnostuneita rajatiedosta, minkälaisia rajatietoon liittyviä tarpeita heillä on (miten ne syntyvät; miten ihmiset ne kokevat) sekä miten he hankkivat (mitä lähteitä ja välittäjiä he käyttävät ja miksi) ja käyttävät rajatietoa (mitä hyötyä tai haittaa siitä on; miten sitä käytetään). On huomattava, että rajatiedon tarve voi esiintyä kahdessa eri tilanteessa:

- a) Tilanteeseen liittyy yksilön mielestä jokin rajatiedon ilmiö eli yliluonnollinen elementti. Tällöin etsitään joko tavanomaista tietoa tai rajatietoa.
- b) Tilanne on aivan luonnollinen eli siinä ei kokijan silmissä ole mitään yliluonnollista. Tällöin kuitenkin esim. ongelman ratkaisemiseksi halutaan rajatietoa.

Tiedonhankinnan tarkastelussa kiinnitetään huomiota yhtäältä niihin eri tilanteisiin, joissa rajatietoa tarvitaan, ja toisaalta niihin sosiaalisiin ja psykologisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat tähän tiedonhankintaan. Keskeistä näkökulmassa on sen yksilölähtöisyys.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksellani on kahdeksan päätavoitetta:

- 1) Kartoittaa, minkä aiheisia rajatiedon tarpeita on olemassa.
- 2) Selvittää mitä tiedonhankintakanavia (tiedonlähteitä ja tiedonvälittäjiä) ihmiset käyttävät tyydyttäessään näitä tarpeita.
- 3) Saada selville, miten tiedonhankintakanavan toivottu ja todellinen käyttö eroavat toisistaan ja miksi. Mitä esteitä rajatiedon hankinnalle on olemassa?
- 4) Kehittää Suvi Perttulan sense-making -näkökulmasta tekemää tiedontarvetilanneluokitusta.

- 5) Saada selville millaisissa tilanteissa yksilön elämänhallinnan tyyli selittää hänen tiedonhankintakäyttämistään paremmin kuin tilannetekijät ja päinvastoin.
- 6) Arvioida kuinka hyvin Reijo Savolaisen "arkielämän tiedonhankinnan malli" ja Brenda Dervinin sense-making -teoria sopivat yhteen.
- 7) Muodostaa em. kahden teorian avulla kokonaisvaltainen kuva yksilön rajatiedon hankinnasta.
- 8) Kahdeksas ja samalla viimeinen - mutta ei suinkaan vähäisin - tavoite on epäsuorasti lisätä ja edistää rajatiedon ilmiöiden tieteellistä tutkimusta, joka on varsinkin Suomessa vielä suhteellisen neitseellistä, mutta mielestäni (ehkäpä juuri tästä johtuen) varsin hedelmällistä aluetta.

1.3 Hypoteesit

Seuraavaksi esitän kuusi väitettä, jotka yritän tutkimukseni avulla osoittaa oikeiksi:

- 1) Yksilön maailmankuva vaikuttaa voimakkaasti rajatiedon hankintaan tai toisinpäin. Joka tapauksessa niillä on voimakas keskinäinen suhde.
- 2) Patrick Wilsonin "intressi" liittyy J.P. Roosin "sisäiseen" ja vastaavasti "koskettaminen" "ulkoiseen" elämänhallintaan.
- 3) Patrick Wilsonin intressi-koskettaminen-välittäminen -teorian terminologialla ilmaistuna rajatiedon hankintaan liittyy lähes aina intressi ko. asiaa kohtaan. Vastaavasti tiedonhankinta suuntautuu useammin sisäiseen kuin ulkoiseen elämänhallintaan.
- 4) Yleiseen tiedonhankintaan verrattuna rajatiedon hankinnassa formaaleja tiedonlähteitä käytetään suhteellisesti (ei välttämättä absoluuttisesti) enemmän ja informaaleja lähteitä vähemmän.

- 5) Tiedonhankinnalle nähdään etupäässä sosiaalisia esteitä, jotka vaikeuttavat toivotun tiedon löytämistä.
- 6) Vaativassa tilanteessa yksilön elämänhallinnan tyyli selittää hänen tiedonhankintakäyttäytymistään paremmin kuin tilannetekijät, ja rutiinitilanteessa taas tilannetekijät ovat voimakkaampia (Wright & Mischel 1987, 1163).

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teorioita tutkimuksessani on kolme, joista kaksi on pääteoriaa: Reijo Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli ja Brenda Dervinin sense-making -teoria. Kolmas tarkastelua jäsentävä teoria on Patrick Wilsonin intressi-koskettaminen-välittäminen -teoria (interest-concern-caring), joka suppeutensa tähden kuitenkin liittyy vain tiettyihin tutkimuskysymyksiin.

Arkielämän tiedonhankinnan mallin avulla tutkitaan yksilön tiedonhankintaa elämäntavan ja elämänhallinnan perspektiivistä: minkälainen on hänen elämänhallinnan tyyliinsä ja tiedonhankintansa yleensä, tilanteesta riippumatta. Sense-making -teoria taas mahdollistaa yksilön tiedonhankintakäyttäytymisen tarkastelemisen yksittäisessä tilanteessa. Dervinin teoria nivoutuu Savolaisen mallin kanssa yhteen siten, että arkielämän tiedonhankinnan mallia hyväksi käyttäen selvitetään ensin yksilön tiedonhankinnan reunaehdot ja säännöt, ja sitten sense-making -teorian avulla tutkitaan, miten yksilön sisäistämät säännöt tai tiedonhankinnan tyyli realisoituu (vai realisoituuko se lainkaan, ts. onko se aivan erilainen) yksittäistapauksessa. Intressi-huoli-välittäminen -teoriahahmotelmaa käytetään kysyttäessä miten yksilön tiedonhankinta sai alkunsa.

Yleensä tiedonhankintatutkimuksessa tarkastellaan tiedonhankintaa päättyneenä prosessina eli silloin kun yksilö esim. on jo ratkaissut ongelmansa. Tällöin näkee tutkijan toisinaan valittelevan sitä, että tarkan kuvan saamista yksilön tiedonhankinnasta haittaa ensinnäkin se, että haastateltava ei muista tapauksen yksityiskohtia tai tekee muita tietoisia tai tiedostamattomia muistivirheitä. Toinen häiriötekijä voi olla se, että ongelmatilanne on vielä kesken, jolloin sen jäsentymättömyyden takia kokonaiskuvaa

tiedonhankintatilanteesta voi olla vaikea saada. Tässä tutkimuksessa keskeneräisiä tilanteita ei syrjitä, vaan niihinkin kiinnitetään huomiota. Tätä päätöstä perustelen ns. Zeigarnikin efektilä: Kurt Lewinin mukaan keskeneräinen tehtävä synnyttää yksilön elämänkenttää jäsentäviä jännitteitä, tensiosysteemejä, jotka vaikuttavat mm. siten, että hän muistaa tehtäväänsä liittyvät asiat hyvin. Kun tehtävä on loppuunviety, jännite purkautuu, eikä tehtävään liittyviä asioita tarvitse enää pitää muistissa (Eskola 1985, 122-123). Ilmiö lienee jokaisen helppo tunnistaa omalla kohdallaankin.

3 VIITEKEHYKSEN OPERATIONAALISTAMINEN

Tässä kappaleessa käsitellään em. kolmen teorian operationalisointia eli työkäsitteiden muodostamista teoreettisista käsitteistä. Wilsonin teoriaa ei käsitellä erikseen, vaan Savolaisen ja Dervinin teorioiden yhteydessä.

3.1 Arkielämän tiedonhankinnan malli

Kuviossa 1 on esitetty Reijo Savolaisen (1993, 129) arkielämän tiedonhankinnan keskeiset muuttujat hieman erilaisena versiona. Ensiksikin olen lyhentänyt "arki-elämän" pelkäksi "elämäksi", koska tiedonhankintaa ei ole järkevää tarkastella ainoastaan arkena tapahtuvana toimintana. Tätä olen pohtinut syvemmin kirjallisuuskatsauksessani.

Toiseksi olen nimennyt "ongelmanratkaisutoiminta"-laatikon uudelleen ja jakanut sen kahtia. Uusi nimi on "tiedonhankinta ja tiedon käyttäminen". Tämä siksi, että kaikki tiedonhankinta ei liity ongelmanratkaisuun; se voi pohjautua pelkästään kiinnostukseenkin. Olen jakanut laatikon tottumus- ja tilanneperusteiseen tiedonhankintaan. Tämä siitä syystä, että mielestäni yksilön tiedonhankintakäyttäytymisellä selvästi on pysyviä piirteitä, jotka pysyvät suhteellisen muuttumattomina tilanteesta toiseen. Toisaalta tiedonhankinnassa on myös puolia, jotka vaihtelevat tilanteesta toiseen. Tiedonhankinnan pysyviä piirteitä tutkitaan tässä pääasiassa Savolaisen (mt.) elämänhallinnan tyylien avulla, ja tilannevaihtelua puolestaan Dervinin (ja kumppanien) sense-making -teorian pohjalta.

Se vaikuttaa myös yksilön elämänsuunnitelmaan eli siihen, mihin suuntaan hän kenties haluaa elämäänsä muuttaa. Koskettaminen on oikeastaan sama asia kuin "arkielämän ongelmatilanteet", joten se ei tarvitse uutta laatikkoa. Välittäminen taas on suurin piirtein synonyymi "tiedonhankinnalle".

3.1.1 Elämäntapaan ja elämänhallintaan vaikuttavat tekijät

Nämä tekijät löytyvät Savolaisen mallissa (kuvio 1) oikeasta reunasta omasta laatikostaan. Arvot ja asenteet otetaan selville kysymällä mikä on tärkeintä yksilön elämässä, mihin hän uskoo ja mikä on hänen elämänsä tarkoitus. Tässä yhteydessä kysytään myös miten tärkeitä rajatiedon asiat ovat hänelle ja kuinka kauan hän on tiennyt niistä. Arvoihin otetaan mukaan lisäksi yhteiskunnalliset arvot tai pikemminkin normit: tätä kartoitetaan kysymällä miten araksi aiheeksi yksilö kokee rajatiedon yleensä Suomessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Aineellinen pääoma tarkoittaa paitsi yksilön kuukausituloja bruttona, myös sitä miten vauraaksi hän tuntee itsensä. Sosiaalisen pääoman kohdalla tutkittavalta voidaan kysyä, miten helppoa tai vaikeata hänelle on olla kanssakäymisissä muiden ihmisten kanssa yleensä sekä montako sellaista tuttavaa hänellä on jonka kanssa hän voi puhua rajatiedosta. Henkinen pääoma viittaa koulutustasoon ja siihen, miten rikkaaksi yksilö tuntee itsensä henkisessä/hengellisessä mielessä. Elämäntilanteesta otan mukaan henkilön iän sekä fyysisen ja henkisen terveydentilan. Lisäksi sisällytän näihin taustamuuttujiin muita demografisia tietoja: henkilön sukupuolen, siviilisäädyn, ammatin ja asuinpaikkakunnan asukasluvun. Tämä siksi, että vaikka demografisilla muuttujilla ei juurikaan voi selittää mitään, ne voivat antaa karkeita suuntaviivoja.

Tässä yhteydessä tutkittavalta kysytään myös, missä määrin hän uskoo rajatiedon ilmiöiden olemassaoloon sekä onko hänellä ollut rajatiedon piiriin kuuluvia ylluonnollisia kokemuksia; jos on niin millaisia (lyhyet kuvaukset riittävät).

3.1.2 Elämäntapa

Ajankäytön kohdalla tarkastellaan henkilön "tyypillisen" päivän jakautumista työhön ja vapaa-aikaan tunneissa sekä sitä, mitä harrastuksia hänellä on. Kulutusmallia mitataan sillä, miten

säästäväisenä/tuhlaavaisena henkilö itsensä näkee. Tässä kysytään myös, mikä yksilölle on seuraavista tärkein: perhe, työ vai vapaa-aika. Lisäksi yksilö voi kertoa omista tulevaisuudensuunnitelmistaan.

3.1.3 Elämänhallinta

Elämänhallinnan tyylien eli dispositioiden operationaalistaminen on hankalin operaatio koko tutkimuksen suunnittelussa, koska niitä ei vielä tähän mennessä ole tutkittu empiirisesti. Savolaisen (1993, 97) mielestä tyylien operationaalistamiseksi niitä tulisikin ensin tutkia tarkemmin mm. psykologian näkökulmasta. Koska dispositioita ei vielä ole tutkittu lähemmin, ainoaksi vaihtoehdoksi tässä tutkimuksessa jää niiden käsitteleminen "mustina laatikoina": tutkittavalle kuvaillaan kaikki neljä elämänhallinnan tyyliä ja pyydetään häntä valitsemaan se, joka lähinnä vastaa hänen käsitystä itsestään ongelmanratkaisijana.

Kun yksilön elämänhallinnan tyyli on selvitetty, on syytä tutkia hänen ongelmanratkaisutoimintaansa rajatiedon alueella ensin tilanteesta riippumatta, jotta kävisi ilmi, miten dispositiot toimivat konkreettisella tasolla. Savolainen tuo esiin seuraavanlaisia kysymyksiä: missä määrin yksilö on valmis näkemään vaivaa tiedon löytämiseksi, paljonko tietoa halutaan, hankitaanko tieto itse vai turvaudutaanko - ja miten herkästi - muiden tiedonvälittäjien (kuinka monen; miten valitaan) apuun, mitä tiedonlähteitä käytetään ja montaako (miten valitaan) sekä miten stressaavaa tiedonhankinta on (Savolainen 1993, 95-96). Lisäksi jo tässä vaiheessa voidaan henkilöltä kysyä mitä esteitä yksilö näkee tiedonhankinnalle sekä missä määrin hän yleensä tekee rajatiedon hankintaa pelkän kiinnostuksen tai käytännön hyötyjen (vai molempien) pohjalta. Samoin voidaan kysyä, missä määrin yksilön tiedonhankinta yleensä liittyy sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Sisäinen elämänhallintahan tarkoittaa pitämistä huolta henkisistä tai hengellisistä asioista ja ulkoinen elämänhallinta aineellisen elämän ohjaamista.

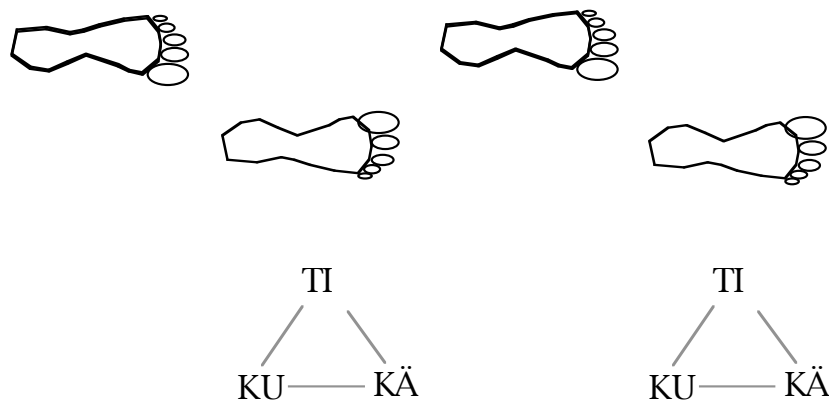
Tämän jälkeen päästään tilannekohtaisen tiedonhankinnan tarkastelemiseen. Kohta "elämänsuunnitelma" Savolaisen mallissa on eräs tiedonhankintaa ohjaava tekijä, joka tarkoittaa yksilön suunnitelmia tietylle päivälle, viikolle, kuukaudelle, vuodelle jne.

(mt., 52). Tässä tutkimuksessa elämänsuunnitelmaa käsitellään yhdessä "arkielämän ongelmatilanteiden" kanssa, sillä ne molemmat vaikuttavat tiedonhankintaan; edellisessä tapauksessa tiedonhankinta pohjautuu yksilön haluun tehdä jotakin (esim. muuttaa elämäänsä tiettyyn suuntaan) ja jälkimmäisessä yksilö on spontaanissa tilanteessa: hänellä on ongelma (halusipa hän sitä tai ei) jolle tulisi tehdä jotakin. Tutkittavaa pyydetään kuvailemaan yhdestä kolmeen tiedonhankintatilannetta, ts. tilannetta, jossa hänen tiedonhankintaa edeltänyt tietämyksensä ei riittänyt ongelman ratkaisemiseksi tai hän muuten vain tunsu haluavansa tietoa jostakin, ja jossa hän hankki tai aikoi hankkia rajatietoa. Henkilön tehtävänä on kuvata sellaisia viime aikoina sattuneita tiedonhankintatilanteita, jotka hän muistaa parhaiten.

Savolaisen mallin kohdat "arkielämän ongelmatilanteet", "ongelmanratkaisutoiminta" ja "tilannetekijät" ovat Dervinin sense-making -teorian vahvaa aluetta, joten niitä tarkastellaan tässä tutkimuksessa sense-making -näkökulmasta. Tämä ei kuitenkaan tapahdu irrallaan arkielämän tiedonhankinnan mallista, vaan näitä teorioita suhteutetaan jatkuvasti toisiinsa varsinkin yksilön elämänhallinnan tyylin välityksellä.

3.2 Sense-making -teoria

Sense-making eli merkityksellistäminen perustuu yksilön ottamiin askeliin: uusi askel, uusi tilanne. Jokainen askel taas koostuu tilanne-kuilu-käyttö -kolmiosta (kuvio 2). Tässä tutkimuksessa

Kuvio 2. Sense-making -kolmio. Lähde: Dervin 1992, 69.

tilannekohtaista tiedonhankintaa tutkitaan sense-making -teorian ydinmenetelmällä, *mikrohetken aikajanahaastattelulla* (micro-moment time-line interview) (kts. Dervin 1992, 70-71), jonka periaatteita tässä pääosin noudatetaan sense-making -teorian operationalisoinnissa.

Aluksi tutkittavaa pyydetään kuvailemaan koko tiedonhankintaprosessi askel askeleelta. Samalla selviää aikafokus (kts. Dervin & al. 1982, 431) eli se, kohdistuiko tiedonhankinta menneisyyteen, nykyisyyteen vai tulevaisuuteen. Tässä kohtaa on askeleen käsitettä hieman tarkennettava. Kimmo Tuominen on nimittäin käsitellyt artikkelissaan mm. askeljakoa ja tuonut siinä esiin monia ongelmia tiedonhankintaprosessin jakamisessa askeliin. Ensinnäkin jos tutkimuksessa käytetään liian tiheää askeljakoa, askelten lukumäärä voi nousta suureksi ja haastattelu venyä aivan liian pitkäksi. Toiseksi jos haastattelun kestoa halutaan rajoittaa, voi monimutkaisissa tapauksissa olla vaikeuksia päättää, mitkä askeleet ovat tärkeitä ja mitkä eivät. Kolmas huomioon otettava tekijä askeljaossa on myös jo aikaisemmin mainittu kohdehenkilön muistin rajallisuus: pitkään kestäneet tilanteet on vaikeampi muistaa yksityiskohtaisesti. Vaikka haastateltaessa käytettäisiin ns. lapputekniikkaa, jolloin haastattelija kirjoittaa askeleet ja kunkin askeleen tilanteen, kuilut ja käytöt lapuille tutkittavan (ja oman) muistin virkistämiseksi, kärsii itse haastattelutilanne tutkijan vaikeudesta keskittyä; hänen täytyy yhtä aikaa sekä haastatella että kirjoitella lappuja (Tuominen 1994, 69). Edellä luetelluista syistä johtuen tässä tutkimuksessa askeljako halutaan pitää harvana: uusi askel tarkoittaa sitä, että joko a) tilanne on oleellisesti muuttunut tai b) yksilön kognitiivinen rakenne samassa tilanteessa on ratkaisevasti muuttunut, ts. hän on saanut tietoa joka on muuttanut hänen käsityksensä ko. tilanteesta. Tutkittava saa itse päättää, mikä on kulloisenkin tiedonhankintaprosessin ensimmäinen ja viimeinen askel.

Kun askeljako on yleisellä tasolla selvitetty, voidaan kutakin askelta lähteä tarkastelemaan yksityiskohtaisesti kolmiona tilanne-kuilu-käyttö. Tuominen kohdistaa Dervinin malliin tässäkin kohtaa osuvaa kritiikkiä: ei ole itsestään selvää, että tiedon käyttöä aina edeltäisi jokin tiedonhankintaa virittänyt tilanne tai kuilu. On hyvinkin mahdollista, että yksilö löytää tiedon sattumalta ja siinä tilanteessa vasta kiinnostuu asiasta (mt., 70). Toisaalta voi yhtä

hyvin olla olemassa ongelmallinen tilanne ja siihen liittyvä kuilu, joka ei kuitenkaan jostain syystä johda tiedonhankintaan tai -käyttöön. Nämä molemmat vaillinaiset askeltyypit on otettava tutkimuksessa huomioon.

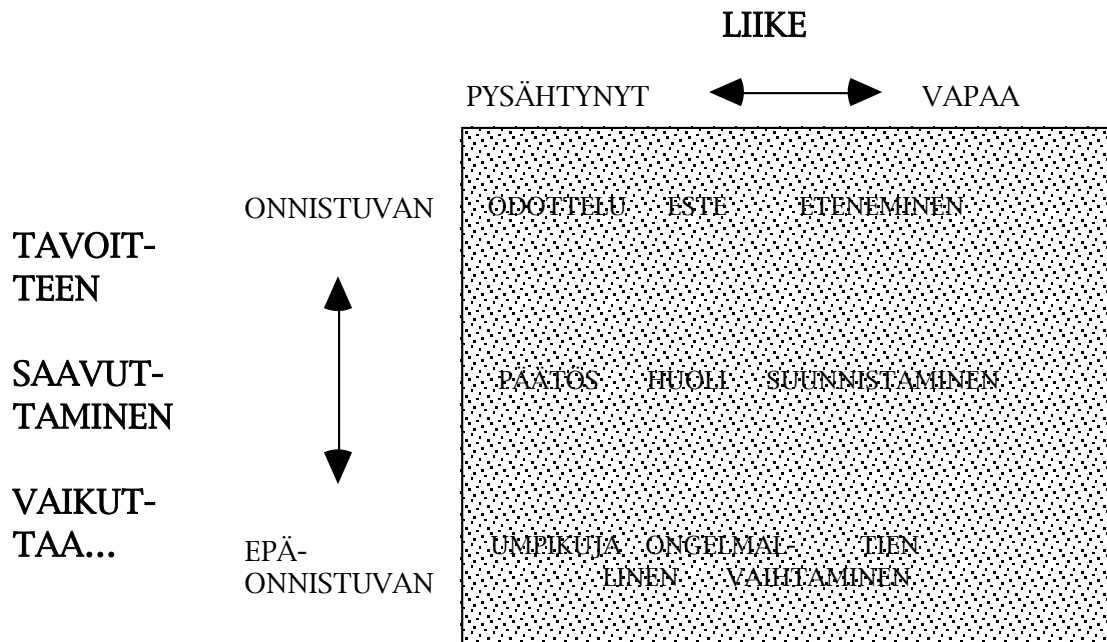
3.2.1 Tilanne

Tilannetta havainnollistetaan sense-making -teoriassa etenemisenä tiellä. Suvi Perttula (1993, 67-70) on tutkielmassaan esittänyt varsin käyttökelpoisen tilanneluokituksen, joka perustuu Dervinin ja muiden tilannetyypittelyihin. Hän jakaa tilanteet kymmeneen eri kategoriaan, jotka eivät kylläkään ole välttämättä toisensa poissulkevia:

- 1) Odottelu (waiting): odotetaan jotakin tiettyä asiaa tapahtuvaksi.
- 2) Este (barrier): tiedetään mihin halutaan mennä, mutta joku tai jokin väliaikaisesti estää tai ainakin hidastaa liikkumista.
- 3) Eteneminen (moving): edetään esteettömästi kohti päämäärää.
- 4) Päätös (decision): valitaan kahden tai useamman suunnan välillä se oikealta tuntuva, joka veisi yksilön tavoitteeseensa.
- 5) Huoli (worry): eteneminen ei tunnu vapaalta, sillä yksilö on ympäröivien olosuhteiden puristuksissa, mikä aiheuttaa pelkoa tilanteen pahenemisesta. Yksilö saattaa kokea, että hänen kulkemansa tie johtaa tuntemattomaan päämäärään.
- 6) Suunnistaminen: päämäärä tiedetään eikä esteitä varsinaisesti näy. Tavoitteen saavuttaminen ei kuitenkaan ole täysin varmaa, joten edetään tunnustellen.
- 7) Umpikuja: yksilö tuntee, että tavoitetta ei voi saavuttaa. Umpikujatilanteita ovat tien huuhtoutuminen (wash-out), jossa tie häviää yhtäkkiä, ja tien puuttuminen (spin-out), jossa yksilö ei näe paikastaan vievän tietä mihinkään suuntaan.
- 8) Ongelmallinen tilanne (problematic situation): yksilö joutuu kulkemaan tiellä jota ei haluaisi kulkea.

- 9) Tien vaihtaminen: yksilön tiellä ei ole esteitä, mutta hän tuntee, ettei pääse tavoitteeseensa tällä tiellä, joten hän vaihtaa tietä, joka mahdollistaisi tavoitteeseen pääsyn.
- 10) Ymmärtäminen: yksilö pyrkii ymmärtämään jonkin asian tarkemmin.

Perttula (mt., 67) taulukoi tilanteet kahden kriteerin mukaan: 1) vaikuttaako tavoitteen saavuttaminen onnistuvan vai epäonnistuvan, ja 2) onko yksilön liike tiellä vapaa vai pysähtynyt (kuvio 3). Ymmärtämistilannetta Perttula ei pysty sijoittamaan alla olevaan taulukkoon kahdesta syystä: 1) hänen mielestään se on muista tilanteista laadullisesti huomattavan erilainen ja 2) ymmärtämistä voi esiintyä eri tilanteiden yhteydessä, varsinkin estetilanteessa (mt., 69-70).

Kuvio 3. Tiedontarvetilanteiden luokitus. Lähde: Perttula 1993, 67.

On vielä olemassa yksi tilannetyyppi, jota ei yllä ole mainittu: *johdatus* (being led). Tässä tilanteessa yksilö liikkuu haluamallaan tiellä, mutta joku muu johdattaa häntä eteenpäin, ja tämä toinen henkilö tekee yksilön puolesta päätökset kokemuksensa tai auktoriteettinsa nojalla (Nilan 1985, 34).

Käytännössä tilanteita tutkitaan niin, että tutkittavalle kuvaillaan nuo 11 eri tilannetyyppiä ja pyydetään häntä valitsemaan niistä

yksi (tai useampia), joka vastaa parhaiten hänen silloista tiedontarvetilannettaan. Sitten kysytään, minkä verran liikkumavaraa yksilöllä tilanteessa oli ja kuinka todennäköiseltä tavoitteen saavuttaminen vaikutti. Näin voidaan testata Perttulan jaottelun paikkansapitävyyttä ja saada selville, mihin siinä ymmärtämis- ja johdatustilanteet sijoittuvat. Lisäksi kysytään vielä miten stressaavana henkilö tilannetta piti ja kuinka monimutkaisena hän tilanteen näki: liittyikö tilanne toisiin tilanteisiin tai oliko tilanne osa laajempaa tilannekokonaisuutta sekä kuinka selväpiirteiseltä tilanne vaikutti.

Mitä tulee intressi-koskettaminen-välittäminen -teorian operationalisointiin, niin tutkittavalta kysytään syntyikö tiedontarve yksilön intressin vaiko tilanteen virittämänä - vai molempien. Samalla kysytään, liittyikö tiedontarve sisäiseen vai ulkoiseen elämänhallintaan.

Viimeinen - mutta ei suinkaan vähäisin - tässä vaiheessa esitettävä kysymys on se, miten tärkeänä yksilö piti tavoitteen saavuttamista. Eskolan (1985, 128-129) mukaan yksilön vaatimustasoon nimittäin vaikuttaa kaksi tekijää: 1) tavoitteen saavuttamisen todennäköisyys ja 2) tavoitteen arvo. Molemmat tekijät riippuvat tilanteesta. Lisäksi omasta mielestäni tavoitteen saavuttamisen todennäköisyys riippuu suuresti määrin yksilön elämänhallinnan tyylistä, ja tavoitteen arvo taas hänen elämäntavastaan ja maailmankuvastaan.

3.2.2 Kuilu

Kuilu-ulottuvuus ilmaisee, mistä asiasta yksilö haluaa tietoa; tämä operationalisoidaan pyytämällä tutkittavaa kertomaan, mitä kysymyksiä hän tilanteessa esitti mielessään tai ääneen (Dervin & al. 1982, 429-431; Dervin 1989, 222, 225; Dervin 1992, 70, 75). Jäsennän kokijoiden kysymyksiä ns. 5W-fokuksen avulla. Dervin kollegoineen (Dervin & al. 1982, 431) on luokitellut kaikki tiedonhankkijan esittämät kysymykset universaaleiksi kysymystyypeiksi. Nämä 5W-kysymykset määrittelyineen ovat:

Kuka (Who)	Yritetään löytää yksi tai useampia ihmisiä - keitä he ovat, millaisia he ovat, mitä he ajattelevat tai tuntevat.
------------	--

Mikä (What)	Yritetään löytää yksi tai useampia esineitä tai tilanneolosuhteita.
Milloin/missä (When/Where)	Yritetään löytää yksi tai useampia olioita ajassa tai avaruudessa.
Miksi (Why)	Yritetään löytää tapahtumien syy.
Miten (How)	Yritetään löytää keino päästä pisteestä A pisteeseen B aika-avaruudessa.

3.2.3 Käyttö

Tiedon käyttöä kuvataan sense-making -teoriassa sillan rakentamisella kuilun ylitse ja kuilun ylittämällä. Kuten Tuominen toteaa, käyttöulottuvuus on todellakin kaksijakoinen; käyttöä on 1) toivottu käyttö ja 2) todellinen käyttö (Tuominen 1994, 70). Tässä tutkimuksessa tähän erotteluun kiinnitetään paljon huomiota, sillä tutkimuskohteena on rajatiedon hankinta, joka voi olla arka asia. Tarkemmin ajatellen käyttöulottuvuus jakautuu toisellakin ulottuvuudella kahtia *tiedonlähteen/tiedonvälittäjän* käytöksi ja toisaalta itse *tiedon* käytöksi. Tällöin Tuomisen "toivottu käyttö" ja "todellinen käyttö" itse asiassa kuuluvat tiedonhankintakanavan käyttöön ja liittyvät tiedon ulkoisiin ominaisuuksiin, ei varsinaisesti tiedon käyttöön eli sisäistämiseen sinänsä.

Tiedonhankintakanavan toivottu käyttö

Tässä kohtaa kysytään mitä tietoa, missä muodossa ja kuinka paljon (suhteellisesti) yksilö halusi tietoa tässä nimenomaisessa tilanteessa. Toivottua käyttöä voidaan myös kuvata yksilön tiedolle asettamalla kriteereillä eli niillä ulkoisilla ominaisuuksilla joita tiedolla toivotaan olevan. Tällaisia ovat tiedon saannin nopeus, syvyys, laajuus, mukautuvaisuus tilanteeseen, tarkkuus, ikä (Dervin 1989, 223), hinta, ymmärrettävyys (Chen & Hernon 1982, 28), vaivattomuus ja luotettavuus (Savolainen 1993, 100).

Tiedonhankintakanavan todellinen käyttö

Ensin tutkittavalta tiedustellaan luonnollisesti mitä tietoa, missä muodossa (tiedonlähde), kuinka paljon ja keneltä (tiedonvälittäjä) hän tietoa käytännössä sai. Tiedonvälittäjiä voi olla useita (ja näillä

edelleen useita tiedonlähteitä) joko erikseen tai ketjussa. Sitten kysytään vastaajan käsitystä siitä, missä määrin hän sai kysymykseensä vastauksen eli sitä tietoa jota hän halusi. Tähän liittyen mitataan myös yksilön tyytyväisyyttä tiedonlähteeseen tai välittäjään ja kysytään, mikä aiheutti tyytymättömyyttä. Jotta saataisiin lisäksi selville yksilön elämänhallinnan tyylin suhde tiedonhankintaan tietyssä tilanteessa, tulee Savolaisen (1993, 95-96) mukaan kysyä seuraavia asioita: missä määrin kokija näki vaivaa tiedon löytämiseksi, miten herkästi hän turvautui ulkopuoliseen apuun, miten keskittynyt tiedonhankkimiseen hän oli sekä kuinka stressaavana hän tiedonhankintaa piti.

Michael Nilan (1985, 26) on väitöskirjassaan lisännyt sense-making malliin kaksi muuttujaa, jotka mittaavat tilanteen sosiaalista ulottuvuutta: yksilön kokema 1) relatiivinen status (suhteessa tiedonvälittäjään) ja 2) (hänen ja tiedonvälittäjän välisen) kommunikoinnin avoimuus. Relatiivisen statuksen kohdalla kysytään näkikö yksilö oman arvoasemansa alempana vai korkeampana kuin tiedonvälittäjän (mt., 36). Kommunikoinnin avoimuutta puolestaan mitataan kysymällä missä määrin "tervetullut" hän koki olevansa hankkiessaan tietoa kultakin välittäjältä (mt., 38). Nilan on jostakin syystä käyttänyt molemmissa muuttujissa kaksiportaista asteikkoa. Omassa tutkimuksessani käytän - kuten muissakin asteikkomuuttujissani - viisiportaista asteikkoa, jotta tulos olisi hienojakoisempi. Nämä kaksi sosiaalista muuttujaa ovat mielestäni varsin tärkeitä, eritoten kun kysymyksessä on rajatiedon hankinta.

Tiedonhankintakanavan todelliseen käyttöön kuuluu vielä yksi tekijä: esteet tiedonhankinnalle. Tässä tutkimuksessa käytetään Dervinin (Chen & Hernon 1982, 19; Savolainen 1993, 33-35) luokitusta: 1) yhteisölliset, 2) institutionaaliset, 3) psykologiset, 4) fyysiset ja 5) älylliset esteet. *Yhteisöllinen* este tarkoittaa sitä, että tieto on mahdotonta löytää tai sitä ei ole lainkaan olemassa yhteisössä (yhteiskunnassa). Jos tiedonvälittäjä ei kykene tai halua antaa yksilölle tämän tarvitsemaa tietoa, on kyseessä *institutionaalinen* este. *Psykologinen* este merkitsee sitä, että yksilö ei pidä ongelmaansa tiedollisena ongelmana tai häneltä puuttuu motivaatio hankkia tietoa. *Fyysisen* esteen muodostaa tavallisesti liian pitkä välimatka tai muu syy, jonka vuoksi tiedontarvitsija ei saa yhteyttä tiedonvälittäjään. *Älyllinen* este tarkoittaa sitä, että

yksilöllä ei ole tarpeeksi koulutusta tai älyllistä kykyä tiedon hankkimiseksi tai käsittelemiseksi. Näiden lisäksi otan mukaan sosiaaliset esteet sekä tiedon saannin hitauden, kalleuden ja vaivalloisuuden.

Tiedon käyttö

Tässä viimeisessä kohdassa tutkittavalta kysytään miten hyödyllisenä/haitallisena hän piti saamaansa tietoa ja miksi. Lisäksi kysytään, mihin tarkoitukseen yksilö tietoa lopulta käytti. Näitä ovat Dervinin mukaan asioiden ymmärtäminen, asioiden suunnittelu, taitojen hankkiminen, toiminnan motivointi, toiminnan jatkaminen, siirtyminen uusiin tehtäviin, hallinnan saavuttaminen, rauhoittuminen, epämiellyttävien asioiden välttäminen, päämäärän saavuttaminen, rentoutuminen, mielihyvä, asioiden varmentaminen ja kontaktin saaminen muihin ihmisiin (tai miksei organisaatioihinkin) (Dervin 1989, 222; Savolainen 1994, 111-112). Aivan viimeiseksi kysytään, päättyikö tämän tilanteen tiedonhankinta tähän. Jos päättyi, niin aloitetaan alusta ja pyydetään tutkittavaa kuvailemaan jokin toinen tilanne (olettaen, että haastatteluaikaa vielä riittää). Jos ei päättynyt, niin siirrytään tarkastelemaan tiedonhankintaprosessin seuraavaa askelta tilanteineen, kuuluineen ja käyttöineen.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä tutkimuksessa käytetään kahta eri aineistonkeruumenetelmää: kyselyä ja haastattelua. Näillä saatavien aineistojen on tarkoitus olla toisiaan täydentäviä. Ennen kuin näiden menetelmien käyttöä kuvaillaan tarkemmin, on tarkoituksenmukaista ensin määritellä tutkimuksen kohdejoukko.

4.1 Kohdejoukko

Tutkimuksen perusjoukko koostuu Ultra-lehden lukijoista. Lukijalla tarkoitetaan tässä sellaista henkilöä, joka on tavalla tai toisella hankkinut itselleen lehden. Ainoa vaatimus on vähintään 16 vuoden ikä.

Ultra-lehden valitsin siitä syystä, että kyseinen lehti on iältään

vanhimpia, tilaajakunnaltaan suurin (yli 5000 tilaajaa) ja sisällöltään laaja-alaisin rajatiedon aikakauslehti Suomessa. Se ilmestyy 11 kertaa vuodessa ja täyttää tänä vuonna (1995) 20 vuotta. Tutkimus on siis samalla kunnianosoitus aikuisikään ehtineelle lehdelle. Miksi sitten ylipäättänsä pitäisi rajoittua vain yhden *lehden* lukijakuntaan? Syy piilee siinä, että rajatiedon asioista kiinnostuneita on Suomessa edelleenkin niin vähän, ettei ole mitään mieltä ottaa perusjoukoksi koko maamme väestöä. Ultra-lehti on väline, jonka kautta on helpointa tavoittaa se osa väestöä, jota tässä halutaan tutkia.

Perusjoukon kokoa ei voi tarkasti määrittää tässä tapauksessa, koska lehden lukijat sisältävät paitsi tilaajia myös epälukuisan määrän irtonumeroiden ostajia. Lähin arvio on silloin lehden ko. numeron painosmäärä, joka on kuitenkin aina suurempi kuin itse perusjoukko. Tällöin esim. kyselyn vastausprosentti on todellisuudessa suurempi kuin näin laskettuna.

4.2 Kysely

Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa rajatiedon tiedonhankinnan yleiset piirteet ja tilastollisen yleistettävyytensä avulla täydentää haastattelujen tuloksia. Kyselylomake painetaan yhteen Ultra-lehden numeroon, joten periaatteessa koko lukijakunnalla (=perusjoukolla) on mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Haittapuolena tässä vain on se, että kyselylomakkeen sivumäärä ei voi kustannussyistä olla kovin suuri. Tämä johtaa väistämättä siihen, että kysymysten määrä on rajoitettu ja esitys yleensäkin erittäin tiivis. Kyselylomake on todennäköisesti liitteenä lehden keskiaukeamalla, josta kyseiset sivut voi irrottaa ja postittaa sellaisenaan takaisin (kunhan vastaaja vain niittaa sivun reunat yhteen). Kirjekuorta ja postimerkkiä ei ole mahdollista liittää kyselylomakkeen mukaan teknisistä ja taloudellisista syistä johtuen. Asiantila ei siis ole paras mahdollinen niin vastaajien kuin tutkijankaan kannalta. Edellä mainitut seikat alentavat väistämättä vastausprosenttia. Toisaalta voisi olettaa, että Suomen suurimman rajatiedon lehden lukijat olisivat hyvinkin kiinnostuneita omasta asiastaan. Näin ollen odotan vastausprosentin olevan riittävän. Ultra-lehti on sitä paitsi lupautunut painamaan kyselylomakkeen *ilmaiseksi*, joten tilaisuutta tutkia näin suurta otosta ei voi jättää käyttämättä. Kyselyllähän ei muutenkaan pääse pintaa syvemmälle;

tämän takia suoritan myös haastattelut.

Kyselylomakkeeseen tulevat mukaan lähes kaikki asiat, joista puhuttiin viitekehyksen operationaalistamisen yhteydessä. Kyselyssä painotetaan kuitenkin alkupäätä eli yleisiä tiedonhankinnan piirteitä. Vastaajalle ei anneta mahdollisuutta kuvailla mitään tiettyä tilannetta, koska tämä vain paisuttaisi lomakkeen pituutta. Sitäpaitsi tilanteita on ylipäättänsä erittäin hankalaa tutkia syvällisesti lomakkeen avulla.

Lomakkeeseen kuuluu sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Suljettu kysymys tarkoittaa sitä, että vastaaja valitsee kysymyksestä riippuen yhden tai useampia annetuista vastausvaihtoehdoista. Asenteiden ja mielipiteiden mittaamisessa käytetään Likertin asteikkoa, jolla Rauno Tammisen mukaan arvioidaan vastaajan suhtautumista kuhunkin esitettyyn väittämään. Likertin asteikko on viisiportainen järjestysasteikko, jonka toinen pää edustaa täysin myönteistä ja toinen täysin kielteistä kantaa (Tamminen 1993, 123). Keskimäinen vaihtoehto merkitsee siis neutraalia asennetta. Tammisen mielestä neutraali kanta ja se, että vastaaja ei tiedä/tunne asiaa lainkaan, ovat eri asioita. Sen takia vastaajalle olisi hyvä antaa myös vaihtoehto "en tiedä" (mt., 124). Tämä mahdollisuus suodaan omassa kyselyssäni.

Avoimien kysymysten tarkoittaa sitä, että vastaaja saa ilmaista vastauksensa omin sanoin. Näitä kysymyksiä käytetään silloin, kun kaikkia vastausvaihtoehtoja ei pystytä ennakoimaan. Avoimet kysymykset on mahdollista luokitella ja koodata vasta sitten, kun aineisto on jo kerätty. Suljettujen kysymysten kohdalla tämä voidaan tehdä jo etukäteen.

Ennen varsinaista kyselytutkimusta suoritetaan esikysely kymmenen vastaajan avulla. Koehenkilöiksi ovat lupautuneet Ultra-lehden toimituksen henkilökunta sekä heidän kollegansa. Esitutkimus on välttämätön, jotta lomakkeen puutteet ja virheet voitaisiin ajoissa korjata, ja jotta siitä näin tulisi mahdollisimman luotettava tutkimusväline.

Kun varsinainen kysely on tehty, muuttujat taulukoidaan, niistä lasketaan jakaumat ja tilastolliset tunnusluvut, niille tehdään tilastollisia testejä sekä lopuksi esitetään tulosten tulkinta ja

verrataan niitä haastattelujen tuloksiin.

4.3 Haastattelu

Haastattelut toimivat pääasiallisena tutkimusaineistona, jota kysely tukee. Näin päästään parempaan yleistettävyyteen. Haastateltavat, joita otetaan mukaan tutkimukseen 20, valitaan satunnaisesti *Ultra-lehden tilaajista*. Tässä perusjoukko on rajoitettava nimenomaan tilaajiin, koska otannassa käytetään hyväksi lehden tilaajarekisteriä, josta vastaajat valitaan todennäköisesti asiakasnumeron perusteella. Analyysivaiheessa on luonnollisesti verrattava tilaajien ja ei-tilaajien välisiä eroja, jotta saataisiin selville, onko haastatteluotos mahdollisesti vinoutunut. Haastateltavissa tehdään sen verran valintaa, että heidät pyritään valitsemaan Tampereen lähistöltä (100km:n säteellä). Voidaan olettaa, että vaikka vastaajat ovat maantieteellisesti kasautuneet, he edustavat riittävän hyvin koko maata. Kun vastaajat on valittu, heihin otetaan yhteyttä puhelimitse (tai kirjeitse jos puhelinta ei ole). Tässä alustavassa yhteydenotossa esitellään tutkimusaihe lyhyesti ja sovitaan varsinaisen haastattelun aika ja paikka. Haastattelun arvioitu kesto on noin kaksi tuntia.

Haastattelumenetelmäksi on valittu teemahaastattelu, koska se mahdollistaa tarvittavan syvyyden tiedonhankintatilanteiden tarkastelussa, mutta toisaalta jäsentää aineistoa sen verran, että tapausten analyysi voidaan tehdä loogisesti ja yhdenmukaisesti. Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme toteavat, että teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto, ja sitä kutsutaan myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelu sopii parhaiten tutkimusmenetelmäksi kun "tutkimuksen kohteena ovat emotionaalisesti arat aiheet, kun halutaan selvittää heikosti tiedostettuja seikkoja, kun muistamattomuuden arvellaan tuottavan virheellisiä vastauksia tai kun tutkitaan ilmiöitä, joista haastateltavat eivät päivittäin ole tottuneet keskustelemaan, esimerkiksi arvostuksistaan, aikomuksistaan, ihanteistaan, perusteluistaan kriittisessä mielessä" (Hirsjärvi & Hurme 1988, 35). Näillä kriteereillä arvioituna teemahaastattelu tuntuu sopivimmalta tutkimusmenetelmältä rajatiedon hankinnan tutkimiseksi. Kysehän on jossain määrin "intiimeistä" asioista, joita halutaan luodata syvälle. Tähän ei kyselylomake pysty.

Teemahaastattelun runko ei muodostu yksityiskohtaisista

kysymyksistä kuten lomakehaastattelussa, vaan luettelosta väljiä *teema-alueita*. Teema-alueet edustavat teoreettisten pääkäsitteiden alakäsitteitä, ja ne toimivat lähinnä keskustelun ohjaajina ja muistilistana. Teemat operationaalistetaan vasta itse haastattelun aikana kysymyksinä, ja tällöin tutkijan on annettava haastateltavan ilmaista itsensä omilla ehdoillaan jotta ilmiöstä saataisiin totuudenmukainen kuva (mt., 41-42). Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu myös se, että kaikki kysymykset ovat tyyppistä riippumatta avoimia (mt., 44).

Tässä tutkimuksessa teemahaastattelun avulla tutkitaan lähinnä tilannekohtaista tiedonhankintaa. Haastattelujen jäsentämisessä käytetään apuna mikrohetken aikajanahaastattelun periaatteita, joista oli puhetta jo aikaisemmin. Tällöin tulee teemahaastatteluun pakostakin mukaan joitakin strukturoidumpia kysymyksiä, joissa on vaihteleva määrä vastausvaihtoehtoja. Yleisesti ottaen haastattelussa kuitenkin pyritään noudattamaan vapaan teemahaastattelun periaatteita.

Hirsjärven ja Hurmeen mielestä haastattelurunkoa tulisi testata esihaastattelun avulla. Näin saadaan ennalta parempi kuva tutkittavien "elämismaailmasta ja ... sanavalinnasta". Tarkoituksena on selvittää, mikä olisi kysymysten paras esittämisjärjestys ja muotoilu. Lisäksi saadaan realistinen käsitys haastattelujen kestosta (mt., 57). Näistä syistä tässäkin tutkimuksessa suoritetaan ensin esihaastattelu kolmen koehenkilön kanssa.

Haastatteluaineisto kerätään ääninauhoille, joilta kaikki olennainen puhe puretaan tekstiksi. Kaikkea puhetta ei ole mielestäni tarpeen muuttaa sanatarkaksi tekstiksi, koska 1) se hidastaa purkamista huomattavasti (Hirsjärvi & Hurme 1988, 109) ja 2) silloin on olennaista vaikea tekstistä löytää kaiken "hälyn" seasta. Kun varsinainen haastatteluaineisto on purettu tekstimuotoon, on analyysin aika. Muuttujat koodataan soveltuvilta osin, ne luokitellaan, tyyppitellään ja taulukoidaan. Aineistosta yritetään löytää suuntaviivoja, ja sitä vertaillaan kyselytutkimuksen havaintoihin. Lopuksi tehdään synteesi, jossa kaikki johtolangat vedetään yhteen.

5 TUTKIMUKSEN TYÖOHJELMA

5.1 Aikataulu

Kyselylomakkeella tehtävä esikysely on tehtävä huhti-toukokuussa, jotta siihen ehtisi tehdä mahdollisia muutoksia ajoissa. Varsinainen kyselylomake painetaan Ultra-lehteen heinä-elokuun 1995 kaksoisnumeroon (7-8/95), jolla on tavallista suurempi levikki. Vastausaikaa annetaan kuukauden verran. Syyskuun numeroon (9/95) painettaneen vielä muistutus kaikille niille, jotka eivät ole siihen mennessä palauttaneet lomaketta. On vaikeaa sanoa, mikä kesälomakauden vaikutus vastausprosenttiin on. Voi olla, että ihmiset ovat silloin monessa tapauksessa matkoilla, mutta toisaalta heillä on myös enemmän aikaa olla kotona täyttämässä kyselylomaketta.

Esihaastattelut tehdään touko-kesäkuussa esikyselyn jälkeen. Varsinaiset haastattelut tehdään pian sen jälkeen, kun kyselylomake on ilmestynyt, eli heinä-elokuussa. On tärkeää, että haastatteluun osallistuvat ovat täyttäneet lomakkeen *ennen* haastattelua, koska lomakkeen tietoja käytetään hyväksi haastattelun aikana. Haastateltavien löytämiseen pätee sama ennakoimisen vaikeus kuin kyselyynkin.

Kyselyaineiston analyysi voi alkaa vasta lokakuun alussa, kun voi olla suhteellisen varma, että lomakkeita ei enää tule lisää. Haastatteluaineistoa voi sen sijaan alkaa analysoimaan heti kun kaikki 20 haastattelua on tehty, elo-syyskuussa. On mahdollista, että koko tutkimusprojekti saadaan päätökseen vielä tämän vuoden (1995) puolella.

5.2 Budjetointi

Kyselylomakkeista ei minulle tule minkäänlaisia kustannuksia, koska Ultra-lehden päätoimittaja on ystävällisesti lupautunut painattamaan ne lehteen ilmaiseksi. Oikeastaan ainoa huomioon otettava menoerä on haastatteluihin liittyvät matkakulut.

LÄHTEET

- Chen, Ching-chih & Hernon, Peter (1982), Information seeking: assessing and anticipating user needs. - New York: Neal-Schuman Publishers, 1982. - (Applications in information management and technology series).
- Dervin, Brenda (1989), Users as research inventions: how research categories perpetuate inequities. - Journal of Communication 39(1989), n:o 3, s. 216-232.
- Dervin, Brenda (1992), From the mind's eye of the user: the sense-making qualitative-quantitative methodology. - Teoksessa: Qualitative research in information management. Toim. Jack D. Glazier & Ronald R. Powell. - Englewood: Libraries Unlimited, 1992, s. 61-84.
- Dervin, Brenda & Jacobson, Thomas L. & Nilan, Michael S. (1982), Measuring aspects of information seeking: a test of a quantitative/qualitative methodology. - Teoksessa: Communication yearbook. Volume 6, 1982. - Beverly Hills: Sage, 1982, s. 419-444.
- Eskola, Antti (1985), Persoonallisuustyypeistä elämäntapaan: persoonallisuuden tutkimuksen metodologisia opetuksia. - ?: WSOY, 1985.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1988), Teemahaastattelu. - Helsinki: Yliopistopaino, 1988. - (4. painos).
- Nilan, Michael S. (1985), Structural constraints and situational information seeking: a test of two predictors in a sense-making context. - (University of Washington. Dissertation in Communications. 1985).
- Perttula, Suvi (1993), Ammatillisen tiedon hankinta ja käyttö kunnallisessa suunnittelutyössä. - (Tampereen yliopisto. Kirjastotieteen ja informatiikan pro gradu -tutkielma. 1993).
- Savolainen, Reijo (1993), Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta: arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinnan tutkimuksen viitekehyksen hahmottelua. - Tampere: Tampereen yliopisto, 1993. - (Tampereen yliopisto. Kirjastotieteen ja informatiikan laitos. Tutkimuksia n:o 39).
- Savolainen, Reijo (1994), Tiedon käytön tutkimus informaatiotutkimuksessa. - Kirjastotiede ja informatiikka 13(1994), n:o 4, s. 101-119.

Tamminen, Rauno (1993), Tiedettä tekemään! - Jyväskylä: Atena, 1993.

Tuominen, Kimmo (1994), Yksilö tiedonhankkijana: sense-making -teorian näkökulma tiedonhankintaprosessiin. - Kirjastotiede ja informatiikka 13(1994), n:o 3, s. 64-75.

Wright, Jack C. & Mischel, Walter (1987), A conditional approach to dispositional constructs: the local predictability of social behavior. - Journal of Personality and Social Psychology 53(1987), n:o 6, s. 1159-1177.

© 1995 Jarkko Kari

Julkaistu 1999 *ParaDocs*issa, <http://www.paranet.fi/paradocs/tutkimuksia.html>